

ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНОЧНОЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ УРАЗЛИВОЇ ГРУПИ (ЖІНОК СЕКС-БІЗНЕСУ) ЩОДО ІНФІКУВАННЯ ВІЛ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

І.С. Миронюк, В.Й. Шатило, І.Я. Гуцол, В.В. Брич (Чернівці, Житомир)
Закарпатський центр профілактики та боротьби із СНІДом
КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства»

Резюме. Визначено оціночну чисельність представників уразливої групи щодо інфікування ВІЛ – жінок секс-бізнесу (ЖСБ) в Закарпатській області. Дослідження проведено на основі аналізу статистичних даних соціально-демографічного розвитку регіону з урахуванням типового портрету українських ЖСБ.

Ключові слова: ВІЛ-інфекція/СНІД, уразливі групи, жінка секс-бізнесу, оціночна чисельність.

Представники уразливих груп населення щодо інфікування ВІЛ та інфекцій, які передаються статевим шляхом, (ІПСШ) є основною рушійною силою епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу в Україні [1]. До цих груп, згідно з рекомендаціями Бюро ВООЗ в Україні, належать: споживачі ін'єкційних наркотиків (СІН), жінки секс-бізнесу (ЖСБ), чоловіки, які мають секс з чоловіками (ЧСЧ).

Останніми роками в Закарпатській області серед нових випадків ВІЛ-інфекції значно переважає інфікування статевим (гетеросексуальним) шляхом [3]. Враховуючи цю тенденцію, для Закарпаття найбільш вразливою щодо інфікування ВІЛ групою населення є ЖСБ.

До цієї групи відносять жінок, які використовують секс як джерело прибутку (постійного або тимчасового) [4]. До них також можуть належати жінки, які надають сексуальні послуги з метою досягнення певних цілей (наприклад, просування по службі). Але, з точки зору впливу на епідемію, важливою групою є ЖСБ, залучені до сексуальних послуг протягом певного часу – року, останніх 6 місяців [4]. Ще одним критерієм визначення жінок, яких слід вважати ЖСБ, може виступати економічний підхід – коли сексуальні послуги на комерційній основі приносять основний (або один з основних) прибуток [4].

Жінки секс-бізнесу є однією з найбільш уразливих груп населення щодо зараження ВІЛ-інфекцією та ІПСШ. Через пасивне ставлення до власного здоров'я, а також острах дискримінації та стигматизації, вони не своєчасно звертаються до лікаря з питань статевого

здоров'я та профілактики ВІЛ/СНІДу. У разі виникнення ІПСШ та ВІЛ, за відсутності професійного лікування, ЖСБ ставлять під загрозу не лише власне здоров'я, але й здоров'я своїх клієнтів, що призводить до подальшого поширення інфекцій. Саме розробка та впровадження профілактичних програм і заходів у середовищі ЖСБ залишається на сьогодні дієвим інструментом зупинки поширення ВІЛ із середовища уразливих груп у загальне населення. Одним із показників ефективності профілактичних програм в окремій групі населення є показник (відсоток) охоплення даної групи послугами первинної профілактики. Цей показник можна визначити лише у разі з'ясування оціночної кількості представників даної уразливої групи на території обслуговування. До 2006 р. існувала оцінка експертів про кількість ЖСБ на рівні не менш як 180 тис., а у 2006 р. – 110–250 тис. осіб [4].

Мета роботи – визначити оціночну чисельність групи ЖСБ у регіонах Закарпатської області.

Матеріали та методи

За результатами аналізу проведених соціологічних досліджень у групі ЖСБ, які проводилися в різних регіонах України, сформовано соціально-демографічний портрет ЖСБ в Україні. Для визначення чисельності представниць комерційного сексу проаналізовано дані дослідження у рамках реалізації спільного проекту Закарпатського відділення Української асоціації планування сім'ї (ЗВУАПС) і Міжнародного Альянсу з

ВІЛ/СНІД в Україні «Уразливі групи Закарпаття (ЖСБ, СІН, роми) та СНІД».

Шляхом обробки та аналізу статистичних даних, отриманих від Головного управління статистики у Закарпатській області, визначено оціночну кількість ЖСБ по області в цілому і в кожному районі зокрема з урахуванням соціально-демографічного портрету ЖСБ.

Результати дослідження та їх обговорення

Згідно з даними аналітичного звіту за результатами соціологічного дослідження «Моніторинг поведінки жінок, які надають сексуальні послуги за плату, як компонент епідагляду другого покоління», що проводи-

Таблиця 1

Оціночна кількість жінок комерційного сексу в Закарпатській області

Населений пункт / район	Загальна кількість жінок (міське населення)	Жінки (міське населення)				Безробітні жінки	Оціночна кількість ЖКС	
		18–24 роки		25–29 роки			18–24 роки	25–29 років
		абс.	%*	абс.	%*			
<i>Місто</i>								
Ужгород	50 600	7 850	15,5	5 430	10,7	589	91	63
Берегово	10 500	1 400	13,3	800	7,6	226	30	17
Мукачєво	35 880	5 700	15,9	3 580	9,98	858	136	86
Хуст	11 970	1 600	13,36	1 300	10,86	231	31	25
<i>Район</i>								
Берегівський	1 280	190	28,78	130	10,15	603	173	61
Великобєрезнянський	2 670	340	24,8	290	10,86	551	137	60
Виноградівський	15 030	2 250	14,97	1 530	10,2	960	144	98
Воловецький	2 530	280	11,07	240	9,5	728	80	69
Іршавський	3 760	480	12,76	330	8,8	1 721	219	151
Міжгірський	3 760	510	13,56	350	9,3	1 210	164	112
Мукачівський	4 570	580	12,69	440	9,6	904	115	87
Перечинський	2 770	360	12,99	220	7,9	638	83	50
Рахівський	15 300	3 200	20,92	1 380	9,02	1 504	315	136
Свалявський	6 910	930	13,46	690	9,9	780	104	77
Тячівський	18 360	2 520	13,73	1 890	10,03	2 392	328	246
Ужгородський (у т. ч. м. Чоп)	5 180	700	13,5	510	7,4	413	56	31
Хустський	3 230	420	13,0	310	9,6	880	114	84
Усього	194 300	29 310	15,08	19 420	9,99	15 188	2 320	1 453
							3773	

Примітка: * – % від загальної кількості жінок адміністративної території.

лося Державним інститутом проблем сім'ї та молоді та Українським інститутом соціальних досліджень спільно з Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІД в Україні [2], складено середньостатистичний соціально-демографічний портрет ЖСБ в Україні. Так, із проанкетованих ЖСБ у різних регіонах України: 73% становили жінки віком 18–29 років, 53% – незаміжні і не живуть з постійним статевим партнером, 76% мають неповну середню, повну загальну середню (чи професійно-технічну) або незакінчену вищу освіту, 56% не працюють та не навчаються, 64% – корінні мешканці міст. Про перший сексуальний досвід до повноліття вказали 80% проанкетованих.

Отже, типова українська ЖСБ – це 18–39-річна особа, незаміжня або розлучена, яка має неповну середню, повну загальну середню (чи професійно-технічну) або незакінчену вищу освіту, не працює і не навчається, проживає у місті, перший сексуальний досвід отримала до повноліття.

З метою проведення оцінки чисельності групи жінок, які потенційно можуть бути ЖСБ, у Закарпатті проведено перерахунки. За вихідні дані взято кількість

жінок, які проживають у міських поселеннях, віком 18–29 років. Виведено процентне співвідношення даної вікової категорії від загальної кількості жінок, що проживають у міських поселеннях області. Цей відсоток накладено на кількість безробітних жінок, які проживають на даних територіях. Таким чином, враховуючи соціально-демографічний портрет ЖСБ, отримано оціночну кількість жінок секс-бізнесу в Закарпатській області – 3773. Результати даних розрахунків наведено в табл. 1.

Відповідно до погоджених з Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІД в Україні та затверджених обласною Координаційною Радою з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу (протокол №3 від 29.09.2009 р.) і Міжсекторальною робочою групою з моніторингу і оцінки ефективності протидії епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу в Закарпатській області (протокол №2 від 18.05.2009 р.) даних, мінімальна кількість жінок секс-бізнесу в Закарпатті становить 500 осіб.

Для розрахунку частки ЖСБ у кожному районі від заявленого числа (500) виведено відсоток кількості цих жінок у кожному районі від оціночної (табл. 2).

Таблиця 2

Оціночна кількість жінок комерційного сексу (розбивка від узгодженої кількості – 500 осіб)

Населений пункт/район	Кількість ЖСБ	%	З 500 ЖСБ
<i>Місто</i>			
Ужгород	154	4,08	20
Берегово	47	1,25	6
Мукачєво	222	5,9	29
Хуст	56	1,5	7
<i>Район</i>			
Берегівський	234	6,2	31
Великобerezнянський	197	5,2	26
Виноградівський	242	6,4	32
Воловецький	149	3,9	20
Іршавський	370	9,8	49
Міжгірський	276	7,3	37
Мукачівський	202	5,4	27
Перечинський	133	3,5	18
Рахівський	451	11,9	60
Свалявський	181	4,8	24
Тячівський	574	15,2	76
Ужгородський	87	2,3	12
Хустський	198	5,2	26
Усього	3 773		

Таблиця 3

Максимальна і мінімальна оціночна чисельність жінок секс-бізнесу за адміністративними територіями Закарпатської області

Населений пункт/район	Мінімальна кількість ЖСБ	Максимальна кількість ЖСБ
<i>Місто</i>		
Ужгород	20	154
Берегово	6	47
Мукачево	29	222
Хуст	7	56
<i>Район</i>		
Берегівський	31	234
Великоберезнянський	26	197
Виноградівський	32	242
Воловецький	20	149
Іршавський	49	370
Міжгірський	37	276
Мукачівський	27	202
Перечинський	18	133
Рахівський	60	451
Свалявський	24	181
Тячівський	76	574
Ужгородський	12	87
Хустський	26	198
Усього	500	3 773

У подальшому цей відсоток накладався на заявлену кількість ЖСБ. У результаті отримано розбивку оціночної кількості ЖСБ за окремими адміністративними територіями Закарпатської області.

Отже, за доступними даними, чисельність ЖСБ віком 18–29 років коливається у межах 500–3773. Оцінку мінімальної та максимальної кількості ЖСБ у містах та районах Закарпатської області наведено в табл. 3.

За даними ВООЗ, відповідно до результатів проведеного епідагляду другого покоління, поширення ВІЛ серед ЖСБ в Україні коливається у межах 8–14%. Враховуючи, що поширеність ВІЛ серед ЖСБ у західних регіонах України становить близько 8%, то можна припустити, що в Закарпатській вона коливається у межах 40–302 осіб. Це припущення є важливою мотивацією як до розширення програм профілактики поширення ВІЛ у групі ЖСБ у регіоні, так і до наближення послуг добровільного консультування і тестування на ВІЛ для даного контингенту населення.

Висновки

Отримані дані щодо оціночної кількості ЖСБ на різних адміністративних територіях можуть використовуватися як інструмент моніторингу та оцінки ефективності різних профілактичних програм через показник охоплення послугами, а також як індикатор доступності послуг добровільного консультування і тестування на ВІЛ для уразливих груп населення.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження спрямовані на визначення оціночної чисельності інших уразливих груп населення (СІН, ЧСЧ) за окремими адміністративними територіями Закарпаття, а також чисельності груп-містків, через які ВІЛ переходить з уразливих груп до загального населення. Серед груп-містків насамперед слід звернути увагу на трудових мігрантів.

Список літератури

1. *ВІЛ-інфекція* в Україні: інформ. бюлетень / МОЗ України, Укр. центр профілактики і боротьби зі СНІД, Ін-т епідеміології та інфекц. хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України, ЦЕСС МОЗ України. – 2010. – № 33. – 53 с.
2. *Моніторинг* поведінки жінок, які надають сексуальні послуги за плату як компонент епіднадзора другого покоління / О. Р. Артюх, О. М. Балакірева, Л. В. Бочкова [та ін.]. – К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2005. – 60 с.
3. *Особливості* розвитку епідемічної ситуації з ВІЛ-інфекції/СНІДу в Закарпатській області / І. С. Миронюк, В. В. Брич, Н. А. Гудюк // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2009. – № 2. – С. 37–41.
4. *Оцінка* чисельності груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ в Україні / О. М. Балакірева (гол. ред.), Л. М. Гусак, Г. В. Довбах [та ін.]. – К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2006. – 28 с.

Определение оценочной численности представителей уязвимой группы (женщин секс-бизнеса) относительно инфицирования ВИЧ в Закарпатской области

*И.С. Миронюк, В.И. Шатило,
И.Я. Гуцол, В.В. Брич (Черновцы, Житомир)*

Изучена оценочная численность представителей уязвимой относительно инфицирования ВИЧ группы населения – женщин секс-бизнеса (ЖСБ) в Закарпатской области. Исследование проведено на основе анализа статистических данных социально-демографического развития региона с учетом типичного портрета украинских ЖСБ.

Ключевые слова: ВИЧ-инфекция/СПИД, уязвимые группы, женщина секс-бизнеса, оценочная численность.

The results of determination of the estimate quantity of representatives HIV-infection vulnerable group of population (women of sexual business) in Transcarpathian region

*I.S. Myronyuk, V.I. Shatylo,
I.Ya. Gutsol, V.V. Brych (Chernivtsy, Zhytomyr)*

The results of determination of the estimate quantity of representatives HIV-infection vulnerable group of population – women of sexual business in Transcarpathian region that has been conducted. Investigation on the basis of statistical data analysis of social and demographic development of region taking into account the typical portrait of the Ukrainian women of sexual business has been conducted.

Key words: HIV-infection/AIDS, vulnerable group, women of sexual business, estimate quantity.

Рецензент: канд. мед. наук О.В. Юрченко.